

Ružbašské žrodelka

A photograph of a village scene. In the foreground, there are several houses with various roof colors (grey, red, brown). In the middle ground, a prominent church tower with a clock face and a dark dome stands out. Behind the village is a large, dark green forested hill. In the sky, a faint rainbow is visible, arching from the right side towards the center.

Ročník: IV

Číslo 1/2022

Oktober

Nepredajné

Vyšné Ružbachy a príslahlé kúpele

Dňa 22. apríla 2022 sa Vyšné Ružbachy stali dejiskom významných poľsko-slovenských konzultácií za účasti predsedov vlád a 20 ministrov. Táto udalosť bola zároveň odkazom na históriu kúpeľov a poľsko-slovenských vzťahov. Pri tejto príležitosti bola vypracovaná brožúra zahrňujúca nižšie uvedenú históriu Vyšných Ružbách a príslahlých kúpeľov, ktorá bola odovzdaná vládnym predstaviteľom. Zároveň im ako spomienkový dar bola venovaná publikácia Ružbašská kráľovská svadba z pera Kataríny Chapuis Šutorovej, ako aj pamätná zberateľská minca vyrazená v Slovenskej mincovni. Táto minca pripomína 730. výročie od prvej písomnej zmienky hradu Ľubovňa a zároveň 610. výročie od podpísania mieru na hrade Ľubovňa.

Už od dávnych čias výdatné minerálne pramene priťahovali človeka na územie obce Vyšné Ružbachy, ktorá leží na východných úpätiach Spišskej Magury. Chotár bol osídlený už v paleolite, čo dokazujú nález v travertínových lomoch. Ide napríklad o sekáčovitý nástroj z hnedého rádiolaritu či popol z viacerých ohnísk, ktorý bol nájdený počas ťažby v miestnom kameňolome v hĺbke 6 metrov.

Avšak prvá písomná zmienka o obci pochádza až zo 14. storočia.

Míľnikom v dejinách Spiša, aj tejto obce, bol rok 1412, keď uhorský kráľ

Žigmund Luxemburský dal svojmu švagrovi, poľskému kráľovi Vladislavovi II. Jagelovskému, do zálohu, ako záruku za pôžičku, 37 000 kôp pražských grošov vyplatených na hrade Dunajec v Nedeči, trinásť spišských miest a tri domíniá – Hniezdne, Ľubovňa a Podolíne, pod správu ktorého patrili Vyšné Ružbachy. Odvtedy toto územie v zálohu riadili správcovia, ktorí sídlili na hrade Ľubovňa.

Obdobie zálohu malo byť krátke, ale nakoniec trvalo 360 rokov. Medzi najvplyvnejších dedičných správcov-starostov na hrade Ľubovňa patrili

Sebastián Lubomirski (1546 – 1613) z významného poľského kniežacieho rodu. I napriek tomu, že sám Sebastián mal len grófsky titul, jeho synovia si vďaka húževnatej práci vyslúžili kniežací titul. Na hrade Ľubovňa sa vystriedalo päť generácií členov tohto rodu a práve oni sa pričínili o prvý rozvoj tunajších kúpeľov. Za ich pôsobenia tu boli postavené prvé kúpeľné budovy.

Vzhľadom na majetnosť a spoločenský status staviteľov sa kúpele po prvýkrát stali obľúbeným strediskom poľskej a uhorskej šľachty. Ich návštevníci využívali pokojné vidiecke prostredie s bohatou faunou, flórou a liečivými vodami. Prvú odbornú úvahu o minerálnych vodách v chotári Vyšných Ružbách a okolí napísal významný profesor Jagelovskej (krakovskej) univerzity Jan Innocent Petrycy (1592 – 1641). Rozprava O wodach w Druzbaku y Łęckowey podrobne určila ich zloženie, účinky a protiúčinky, ako aj metódy používania a dávkovania minerálnych vôd. Jan Innocent Petrycy dlhodobo skúmal tieto minerálne pramene a na základe jeho výskumov možno datovať vznik v tom čase moderných kúpeľov do roku 1595.

V kúpeľoch pulzoval vďaka rodu Lubomirských čulý život až do 18. storočia. Po vymretí ich priamych potomkov sa s kúpeľmi spájalo ešte meno grófa Heinricha von Brühl, ako aj kniežaťa Kazimíra Poniatowského (1721 – 1800), brata poľského kráľa, ale zašlej slávy a dokonca úpadku kúpeľov nezabránili. V roku 1819 boli ponúknuté na predaj. Nové oživenie zaznamenali kúpele Vyšné Ružbachy, keď ich do vlastníctva

získal barón Eugen Emmerich Jóny. V tom čase stála v kúpeľoch jediná, dnes už neexistujúca budova, kúpeľný dom pri jazierku Kráter. Barón Jóny budovu zrenovoval a postavil taktiež prvý krytý bazén rozdelený na dve časti – mužskú a ženskú. V kúpeľných priestoroch sa ohrievala voda vo veľkých medených kotloch a takto pripravenú ju potom používali na rôzne procedúry. Po nešťastnej smrti baróna kúpele opäť na niekoľko rokov upadli.

Za najvýznamnejšie obdobie Vyšných Ružbách a prilahlých kúpeľov sa považujú roky, keď patrili významnému poľského magnátskemu rodu Zamoyski. V roku 1882 odkúpil hrad Ľubovňa a kúpele Vyšné Ružbachy gróf Andrej Zamoyski a týmto krokom sa z neho stal najväčší majetkový vlastník severného Spiša. O tri roky neskôr sa gróf Andrej Zamoyski v Paríži oženil s Karolínou de Bourbon, princeznou Dvoch Sicílií. Mladá princezná priniesla do manželstva bohaté veno, ktoré umožnilo do kúpeľov masívne investovať a budovať moderné kúpeľné vily. Od narodenia podlomené zdravie manželov ich nútilo od raného detstva navštevovať viaceré kúpele po celej Európe, preto presne vedeli, čo náročný návštevník očakáva od kúpeľov európskeho významu a tomu prispôbili ich výstavbu. Karolína Zamoyska pochádzala z kráľovského rodu, ktorý vďaka dlhodobej úspešnej sobášnej politike bol spojený s väčšinou svetových kráľovských rodov a Karolína s nimi udržiavala aktívne kontakty. Tak sa kúpele na 60 rokov stali nielen strediskom liečby rôznych chorôb na najvyššej

úrovni, ale aj miestom stretnutí svetovej, najmä európskej aristokracie.

Andrej a Karolína mali osem detí, ale do dejín Vyšných Ružbách a kúpeľov sa výraznejšie zapísali štyria z nich. Najznámejší bol ich najmladší syn Ján Zamoyski. Práve on zdedil ľubovniansky rodový majetok a pokračoval v načatej výstavbe kúpeľov. Jemu vdáčíme za dominanty kúpeľov, akými sú nepochybne Biely dom, Strand a termálne kúpalisko, svojho času najväčšie v bývalom Československu. V roku 1929 sa Ján Zamoyski oženil so španielskou infantkou Izabelou de Borbón y Borbón, ktorá rovnako ako jej manžel pochádzala z kráľovského rodu Dvoch Sicílií. Po veľkolepej svadbe, ktorá sa uskutočnila na kráľovskom dvore v Madride pod záštitou nevestinho strýka, španielskeho kráľa Alfonza XIII., sa manželský pár presťahoval na hrad Ľubovňa a rozvíjal svoje ľubovnianske a ružbašské panstvo až do roku 1944. Tento rok sa stal pre nich aj pre pôsobenie rodu Zamoyských na severnom Spiši osudným. Vzhľadom na blížiaci sa front, museli z dnešného Slovenska ujsť a na ľubovniansko-ružbašské panstvo sa už nikdy nemohli vrátiť. Podobný tragický osud postihol aj dve sestry Jána Zamoyského, Rózu Brzozowskú a Terezu Jeziersku, ktoré po druhej svetovej vojne, počas ktorej prišli o manželov, pricestovali do kúpeľov – ich domova, aby si oddýchli a pookriali. Zakrátko si uvedomili, že z Československa už nebudú môcť vycestovať a po zoštátnení kúpeľov sa museli presťahovať do dediny, kde im

miestni obyvatelia poskytli skromné prístrešie. Ich životná púť sa po niekoľkých rokoch skončila v najväčšej biede. Sú pochované na miestnom cintoríne.

V roku 1923 sa v kúpeľoch Vyšné Ružbachy uskutočnila významná udalosť. Bola ňou kráľovská svadba Reniera de Bourbon, princa Dvoch Sicílií a grófký Karolíny Zamoyskej. Bola to honosná svadba, na ktorej nechýbali prominentní hostia z kráľovských rodov, hojnú hostina, nádherný ohňostroj a vzácne svadobné dary. Mladomanželia sa presťahovali do Francúzska, kde vyrástli ich dve deti. Potomkovia Reniera a Karolíny sú v západnej Európe všeobecne známe osobnosti, lebo vnuk manželov ružbašskej kráľovskej svadby, Karol de Bourbon, princ Dvoch Sicílií, je potenciálnym nástupcom trónu Dvoch Sicílií a pravnuk ružbašskej kráľovskej svadby, princ Ján Krištof Napoleon Bonaparte je potenciálnym následníkom francúzskeho cisárskeho trónu.

Takto po stáročia boli dejiny Vyšných Ružbách a priláhlých kúpeľov úzko späté s poľskými a európskymi dejinami a v pokoji panenskej krajiny a blahodarných kúpeľov sa rozhodovali rôzne dôležité záležitosti, o podrobnostiach ktorých už ale história mlčí.

<https://www.teraz.sk/slovensko/e-heger-a-m-morawiec-ki-zdoraznili-pok/628246-clanok>

html?fbclid=IwAR0MNPm7LMYIzsf8xJ0PSa-acyKYd7C3THt5Ysibp7WFSwDCMeC7rcptLTU

DEŇ MATIEK 2022

Druhá májová nedeľa sa už roky neoddeliteľne spája s krásnym sviatkom – dňom matiek. Slávenie tohto sviatku siaha hlboko do minulosti a aj dnes je pre každého úplnou samozrejmosťou a radosťou môcť svojej mame popriať k tomuto sviatku všetko najlepšie.

Práve pri tejto príležitosti si pre všetky mamičky a babičky pripravili žiaci materskej a základnej školy krásny program v miestnom kine. Prví sa v programe predstavili najmladší – žiaci materskej školy, ktorí sa predviedli dojímavými básňami a pekným tancom. Škôlkárov na javisku vystriedali školáci, ktorí si pre mamičky a babičky pripravili básne, piesne, tance a krátke scény. Postupne sa na pódiu vystriedali s pripraveným programom všetky triedy prvého stupňa základnej školy. V závere sa predstavili dievčatá v miestnom kroji a zaspievali za doprovodu harmonikára ľudové piesne.

Deti z našej materskej a základnej školy pod vedením svojich učiteliek si každoročne s láskou pripravujú program pre svoje mamičky. Dúfame, že sa to všetkým mamičkám páčilo, pretože ony sa zodpovedne pripravovali, aby im urobili radosť za to všetko, čo tie mamy pre ne robia. Pestrý program plný lásky a radosti trval viac ako hodinu a mamičky sa v ňom dozvedeli to, čo určite každá z nich tušila- že ich deti ich nesmierne ľúbia.

SLÁVNOSTNÉ ODOVZDANIE ZREKONŠTRUOVANEJ HASIČSKEJ ZBROJNICE

Dňa 8. mája 2022 sa v obci uskutočnilo slávnostné odovzdanie zrekonštruovanej hasičskej zbrojnice, ktoré zorganizovala obec Vyšné Ružbachy a miestny Dobrovoľný hasičský zbor. Samotnému odovzdaniu predchádzala slávnostná svätá omša, ktorú celebroidal pán farár Ján Stašák za účasti zástupcov dobrovoľných hasičov nielen z našej obce ale aj z okolitých obcí v slávnostných rovnošatách. Následne sa sprievod presunul od kostola k hasičskej zbrojnici. Pán farár posvätil priestory. Čestným členom bolo odovzdané ocenenie. Následne si všetci prítomní mohli prezrieť zrekonštruované priestory, historické fotografie a diplomy z činnosti Dobrovoľného hasičského zboru a hasičskú techniku. Nejednému oku neušla zaujímavosť a to 100. ročná drevená striekačka. Budovu zdobí krásny drevený reliéf, na ktorom je zobrazený patrón hasičov – sv. Flo-

rián, ktorý je dielom nášho rodáka rezbára Jozefa Dúbravského.

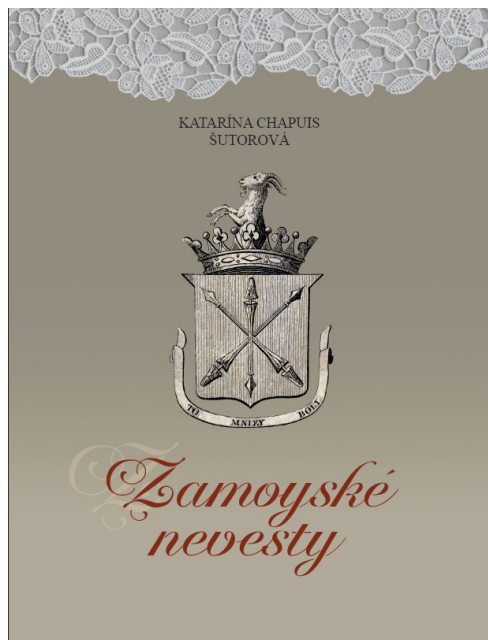
Areálom sa rozliehali tóny ľudovej hudby. Všetci prítomní si mohli pochutiť na hasičskom guláši.

Na rekonštrukcii budovy sa podieľal obecný sociálny podnik VALÍNEK s.r.o. ako aj členovia DHZ. Rekonštrukcia bola financovaná z dotácie Ministerstva vnútra SR a z rozpočtu obce. V priestoroch hasičskej zbrojnice majú k dispozícii miestnosť DHZ, skauti z 2. oddielu sv. Márie Goretti. Súčasťou je aj spoločenská miestnosť s malou kuchynkou, ktorá môže slúžiť pri príležitosti rodinných osláv či pohostení aj pre obyvateľov obce.

KNIHA ROKA

Prešovský samosprávny kraj, Krajská knižnica P.O. Hviezdoslava v Prešove, na návrh odbornej poroty v rámci vyhodnotenia Knihy roka 2021 udelili v stredu 25. mája 2022 našej rodáčke Kataríne Chapuis Šutorovej za knihu „ZAMOYSKÉ NEVESTY“ 2. miest v kategórii Populárno - vedeckej a odbornej literatúry. Keďže naša spisovateľka trvale žije v zahraničí, ocenenie prevzal jej otec, Stanislav Šutor, spolu so starostom obce Mgr. Petrom Martinikom. Srdečne blahoželáme.

Nová kniha - Prezentácia obce Vyšné Ružbachy

V piatok 27. mája 2022 sa v PKO Čierny orol v Prešove uskutočnil krst novej knihy Eleny Sotakovej „Východ v kroji“.

Kniha opisuje a farebne dokumentuje rozmanitosť jednotlivých krojov v obciach prešovského kraja podľa jednotlivých regiónov.

Krásu našich ružbašských krojov vzorne reprezentovala krojovaná skupina. V knihe je zobrazený detský, dievocký, mládenecký, ženský i mužský kroj. Kniha je určená priaznivcom ľudového umenia a je možné si ju zakúpiť na obecnom úrade.

ZA VEDOMOSŤAMI NA KOLESÁCH

Prvý júnový deň už roky patrí všetkým deťom. Pri tejto príležitosti starosta obce vyhlásil súťaž Za vedomosťami na kolesách. Žiaci našej školy prišli do školy netradične – na kolesách. Cieľom súťaže bolo ukázať mladým alternatívny druh dopravy a to cyklistickú, zvýšiť záujem o šport a v neposlednom rade priniesť radosť z cesty do školy. Pred obecným úradom sme mohli vidieť širokú škálu dizajnu bicyklov a kolobežiek. Všetky deti si za sprievodu hasičského auta na čele s pánom starostom urobili okružnú jazdu cez obec. Následne sa pobrali so svojimi pedagógmi osláviť tento deň do prírody. Koniec súťaže a vyhodnotenie bolo spojené s ukončením školského roka. Celkovo sa súťaže zúčastnilo 104 detí. Výhercami bolo 11 detí, ktoré mali plný po-

čet jász na ceste do školy na kolesách a to: 1. A – Marek Totoš a Laura Šlachtovská, 2.A – Lívia Adamová a Marián Mačuga, 3.A – Timea Kovalová a Liana Totošová, 4.A – Emma Mindeková, 5. A – Lenka Dlugošová, Pavol Hanečák, Oliver Koval a Bianka Pardusová, ktorí získali balíček plný rôznych predmetov od sponzorov. Púťavý bol celosezónny vstup na letné horské kúpalisko vo Vyšných Ružbachoch od Kúpeľov Vyšné Ružbachy a. s. či Voucher na občerstvenie pri Kráteri od Patrika Grecha. Každý účastník súťaže získal jednorázový vstup na letné horské kúpalisko spolu so svojim rodičom. Koniec školského roka sme si osladili guličkovou zmrzlinou, ktorú deťom a učiteľom ponúkol starosta obce.

Otvorenie pódia na nádvorí grófa Zamoyského pri obecnom úrade

Tretia júlová snečná nedeľa patrila Otvoreniu pódia na nádvorí grófa Zamoyského pri obecnom úrade vo Vyšných Ružbachoch. Obci sa podarilo vytvoriť s pomocou dotácie z Prešovského samosprávneho kraja aj z rozpočtu obce prístrešok – pódium, ktoré sme oficiálne uviedli „do života“. Starosta obce Mgr. Peter Martinek spolu s pánom Petrom Fabisom prestrihli slávnostne pásku. Nedeľné popoludnie patrilo súťažiam pre deti, ale aj dospelých, ktoré pomohli zorganizovať členovia Dobrovoľného hasičského zboru Vyšné Ružbachy. Oko nielen malých zaujala výstava hasičskej techniky. Tváre detí skrášila pani

Ivanka Pappová, ktorá predviedla umenie maľovania na tvár. Deťom sa páčilo vystúpenie bábkového divadla BABADLO s hrou o Psíčkovi a mačičke. Pre tých starších večer zazneli svetové cover verzie hitov 70, 80 a 90 – tých rokov svetovej pop rockovej scény v podaní skupiny SHOCK Band. O občerstvenie sa postaral Hostinec Havránek a Chaluj Burger & Beer.

Ďakujeme všetkým sponzorom, ktorí venovali ceny do súťaží.

Veríme, že pódium bude plniť svoj účel a budeme sa tu pravidelne stretávať pri rôznych príležitostiach.

Slávnostné sprístupnenie obnovenej cesty a Areálu Medzinárodného sochárskeho sympózia vo Vyšných Ružbachoch

Dňa 24.07.2022 sa v obci Vyšné Ružbachy konalo slávnostné sprístupnenie obnovenej cesty a Areálu Medzinárodného sochárskeho sympózia, ktorého organizátormi bola obec Vyšné Ružbachy a Tatranská galéria Poprad pod záštitou predsedu Prešovského samosprávneho kraja PaedDr. Milana Majerského.

Obci sa pomocou Mikroprojektu: Zabudnutý kút prírody a histórie INTERREG PL-SK podarilo zveľadiť areál prístupovým chodníkom, vybudovať malý amfiteáter a odpočinkovú zónu. Celková hodnota projektu bola vo výške 61 270,65 €.

Účastníci podujatia mali možnosť zažiť deň otvorenia areálu v novom šate. Pamiatka svetového významu bola v roku 1964 zapísaná do svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Slávnostné otvorenie začalo príhovorom starostu obce Mgr. Petra Martineka, históriu priblížila riaditeľka Tatranskej galérie Anna Ondrušeková. Jedným z významných postáv tohto sympózia je rodák, akad. sochár Štefan Koval', ktorý získal Cenu Prešovského samosprávneho kraja za rok 2020 za osobitný vklad a záchranu a uchovávanie kultúrneho dedičstva Prešovského kraja a jeho prezentáciu v

oblasti výtvarného umenia. Pozvanie prijala aj Mgr. Emília Antolíková – vedúca odboru kultúry Prešovského samosprávneho kraja, predstavitelia obecnej samosprávy z okolitých obcí a miest a v neposlednom rade umelci a sochári, ktorých umenie bolo a ostalo súčasťou areálu.

Podujatie bolo plné kvalitného sochárskeho umenia a hudobného umenia, o ktoré sa postarali klavirista Ján Melcher, huslistky Anna Tinathová a Miroslava Kuchárová a violončelistka Ráchel Živčáková.

Ďakujeme tým, ktorí sa zúčastnili a že boli pri „reštarte“ tohto svetového unikátu – GENIUS LOCI.

Spracoval: Ing. Jana Mindeková

Foto: Ján Saloň

RUŽBAŠSKÉ TRHY FOLKLÓRU

7. augusta 2022 sa konal už 12. ročník Ružbašských trhov folklóru, ktorý nezostal svojej povesti nič dlžný. Zaplnený areál Kúpeľov Vyšné Ružbachy tleskal fantastickým vystúpeniam týchto interpretov: domácej Folklórnej speváckej skupine z Vyšných Ružbách, Folklórnej skupine Kicora z Lendaku, sólistom Márii Špirkovej z Lesnice a Štefanovi Mikulíčkovi z Údola, Folklórnemu súboru Dolina Popradu z Poľska, speváckej skupine z Kolačkova, a Ľudovej hudbe Zamiškovci z Kolačkova. Kultúrnym programom sprevádzala moderátorka Katarína Tomesová. Na podujatie prijal pozvanie aj predseda Prešovského samosprávneho kraja, Milan Majerský. Návštevníkov strhli svojím vystúpením aj Sokoliari majstra Vagana, ktorí sa predstavili s rôznymi druhmi dravcov a sov. Hostom programu boli fantastickí Duchoňovci z Banskej

Bystrice, ktorí roztancovali nejedného diváka. Unikátny koncert kapely s nestarnúcimi hitmi Karola Duchoňa bol už čerešničkou na torte tohto krásneho podujatia.

Počas celého dňa boli pre návštevníkov pripravené maškrtky rôzneho druhu, stánky s občerstvením a hand – made výrobkami. Príjemné počasie iba umocnilo zážitok z tohto krásneho dňa.

Podakovanie patrí všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom podieľali na zorganizovaní výnimočného podujatia, ktorým Ružbašské trhy folklóru bezpochyby sú.

Odhalenie pomníka padlým vojakom z 1. a 2. svetovej vojny

Pri príležitosti 78 výročia SNP sa v nedeľu 28. augusta 2022 v našej obci uskutočnila slávnosť odhalenia a požehnanie pomníka a pamätnej tabule s menami padlých vojakov - rodákov z našej obce. Slávnosť bola pripravená k 100 výročiu od ukončenia 1. sv. vojny, no svetová pandémia Corony zabránila jej pôvodnej realizácii a tak sa táto slávnosť uskutočnila s časovým oneskorením.

Slávnosť začala slávnostnou sv. omšou v kostole Obetovania Pána, ktorá bola obetovaná za všetkých padlých vojakov vo svetových vojnách.

Po nej nasledoval krojovaný sprievod detí, mládeže, mužov, žien a obyvateľstva do parku, kde sa uskutočnilo slávnostné odhalenie pomníka a pietny akt s odhalením mramorovej tabule s menami 24 vojakov - rodákov, ktorí zahynuli v I. a II. sv. vojne. Mramorová tabuľa je osadená v travertínovom brale, na vrchu ktorého je umelecky vykovovaný štátny znak Slovenskej republiky.

Počas slávnostného ceremonálu boli účastníkom o všetkých vojakoch podané informácie o ich zaradení do príslušných vojenských útvarov a o miestach kde bojovali i

zahynuli na rôznych svetových bojiskách. Informácie o nebohých vojakoch boli overené vo vojenských historických archívoch a matrikách. Zoznam vojakov je zaznamenaný i v Obecných kronikách z rokov 1933 a 1961. Získané dokumenty boli zverejnené počas slávnosti na výstavných paneloch v blízkosti parku.

Počas pietnej spomienky za každého vojaka bola k pomníku položená červená šípová ruža. Starosta Obce Mgr. Peter Martinek a predseda ObľV SZPB Ing. Václav Homišan v Starej Ľubovni vo svojich príhovoroch prejavili úctu, vďaku a česť padlým Ružbašanom i všetkým vojakom, ktorí zahynuli v dôsledku svetových vojen.

Prítomní poslanci Obecného zastupiteľstva položili k tabuli veniec. Po odhalení tabule zazneli slávnostné fanfáry a za každého vojaka odznel úder na zvon. Program konferovali Andreja Bajnóczyová a Benjamín Fečík. V závere slávnosti miestny kňaz Ján Stašák požehnal pamätnú tabuľu. Počas slávnosti zazneli oslavné básne, vojenské, partizánske i goralské piesne v podaní členov miestnej speváckej skupiny.

Slávnosť pokračovala sprievodom na cintorín k hrobu jediného vojaka z 1. sv. vojny ktorý je pochovaný na miestnom cintoríne. Obec i rodina nebohého vojaka Štefana Hanečáka prejavili úctu odhalením pamätnej tabule i položením venca priamo na jeho hrobe.

Postavením pamätníka v parku v centre našej obce neďaleko kostola pribudla ďalšia významná dominanta symbolizujúca krutosti a temnú minulosť, ale i bolestivé spomienky na našich predkov. Česť ich pamiatke.

Zo života klubu Jednoty dôchodcov v našej obci

Začal nový občiansky rok 2022 a vzájomne sme si popriali, aby dvojročná celosvetová pandémia covid – 19 pominula a my všetci sme sa mohli opäť plnými pľúcami nadýchnuť a začať žiť plnohodnotný aktívny život. Nádej opätovných spoločných stretnutí nám svitla na prelome januára a februára. Krátkou pietnou spomienkou sme si pripomenuli 77. výročie oslobodenia našej obce Červenou armádou.

Spoločné fašiangové posedenie sa uskutočnilo v nedeľu 27. februára 2022 popoludní. Šikovné ženičky, seniorky, napiekli chutné šišky a iné dobrôtky. Marienka Krutková a Andrejka Bajnóczyová pripravili pre seniorov krásny sprievodný hudobný a slovný program. Seniorky a seniori zaspomínali na svoje fašiangy v mladosti vo Vyšných a v Nižných Ružbachoch, v Chmeľnici, Šuňave, na Gemerí, vo Veľkom Lipníku, Poprade a tiež sme sa dozvedeli, ako a či vôbec sa Fašiangy slávia v USA u našich rodákov. Pre všetkých bola nachystaná chutná domáca kapustnica, škvarokovo-vajíčkova nátierka a príjemná atmosféra v priestoroch klubu ZO JDS.

S príchodom jari a teplých lúčov sa členovia klubu už tradične venujú brigádam pri krížoch a kaplnkách v obci Vyšné Ružbachy. Pomaly sa stáva tradíciou príprava a inštalácia veľkonočného vajíčka počas veľkého týždňa v obecnom parku pri farskom kostole. Tohoročnou novinkou bolo obohatenie výzdoby vajíčka slamovými sliepočkami a novými farebnými kraslicami.

Stanovy občianskeho združenia Jednota dôchodcov Slovenska usmerňujú svojich členov, že raz za štyri roky sa v základných organizáciách uskutočňujú výročné volebné schôdze, pri ktorých sa volí nový výbor a predsedníctvo. Naša organizácia túto výročnú schôdzu pripravila v priestoroch školskej jedálne ZŠ. Pre členov a členky bol pripravený bohatý pracovný hodnotiaci a kultúrny program. Spoločný čas stretnutia bol obohatený básňou, piesňami a poďakovaním všetkým členom a členkám ich za osobný prínos v rôznych voľnočasových aktivitách a reprezentácií našej obce.

Ďalšiu skvelú aktivitu pripravilo Ľubovnianske osvetové stredisko v spolupráci s mestom Stará Ľubovňa a Okresnou organizáciou Jednoty dôchodcov Slovenska zorganizovali v rámci projektu UZOL KULTÚRY – Stará Ľubovňa, Mesto kultúry 2021 okresnú prehliadku nultého ročníka DEDKO REGIÓNŮ STARÁ ĽUBOVŇA. Regionálna aktivita sa uskutočnila popoludní v utorok 26. apríla 2022 v Dome kultúry v Starej Ľubovni. Profesionálne pripravený program, na ktorom sa predstavili dedkovia z obcí Hniezdne, Jakubany, Kamienska, Litmanová, Plaveč a z mesta Stará Ľubovňa. Zástupca seniorov, reprezentant z našej obce, síce nebol, ale naši členovia bohatého kultúrneho programu sa zúčastnili.

Prvý máj patril už tradične regionálnej aktivite Slávnosti jari v Nestville Park Hniezdne, ktorej organizátormi je občianske združenie Spolužitie zrodene z minulosti, BGV Hniezdne a spoločnosť GAS Família. Obce a mestá okresu Stará Ľubovňa prezentovali svojimi gastronomickými špecialitami tradičné recepty svojich predkov. Horný Spiš už tradične patrí medzi multikultúrne regióny Slovenska. Našu obec zastupoval pán starosta Peter Martinek spoločne

s našimi seniormi, ktorým sa podarilo získať krásne tretie miesto a poukaz v hodnote 500 EUR. Okrem kreatívnej výzdoby nášho stánku nechýbala „Richtárska kapustnica“, ďalej gazdovský tanier, chutná oškvarková nátierka, kúpeľné obľátky a liečivý prameň Jozef. Všetkým, ktorí nás prišli do Hniezdného osobne podporiť, ďakujeme.

Ani tento rok sme si nezabudli uctiť na nádvorí podolínskeho kláštora obeť Barbarskej noci – likvidácie kláštorov v bývalom Československu. Za účasti predsedu Konfederácie politických väzňov Slovenska, pátra redemptoristu Artura Bilyka, členiek obetí politickej mašinérie a členov ZO JDS Vyšné Ružbachy sme tichou modlitbou vzdali hold všetkým, ktorých prenasledovala a perzekvovala komunistická moc 50. až 90. rokov 20. storočia.

Seniorských aktivít a výziev je naozaj neúrekom. Všetky sa žiaľ nedajú spomenúť. Tie, ktoré nechceme opomenúť je napríklad aktivita organizovaná toho roku v júni v Starom Smokovci pod názvom: „Goral na gory 2022“, ďalej Ružbašské trhy folklóru v auguste pod Bielym domom. Aj tam nás

ružbašských seniorov môžete nájsť, prísť nás osobne podporiť alebo sa napríklad s nami odfotiť. Našou účasťou radi podporíme každú peknú a zmysluplnú aktivitu, ktorá je nielen spestrením spoločného každodenného života, ale zároveň obohatením jeden pre druhého. Počas pandémie sme sa sťažovali, že nemôžeme nikam chodiť – Slovensko bolo utlmené. Teraz, keď opäť máme možnosť sa stretávať, využijeme každú možnosť byť spolu na rôznych akciách a podujatiach, a tak utvárať krásne „ružbašské spoločenstvo“ ľudí dobrej vôle. Naša goralská obec má perfektnú lokalizáciu, bohatú históriu, známe kúpele, liečivé zdroje, pramene a skvelých obyvateľov. Je na nás, ako dokážeme využiť voľný čas. Taktiež je potrebné stmelenie a vzájomná súdržnosť. Stále platí, že v jednote je sila. Seniori sú toho pekným a reálnym príkladom.

Spracoval: Radoslav Babjarčík

Zbierka básní s názvom OPITÝ NA TVOJ POVEL

„Nečítame a nepíšeme poéziu, pretože je to milé. Čítame a píšeme poeziu, pretože sme členmi ľudskej rasy. A ľudská rasa je naplnená vášňou. A medicína, právo, obchod, inžinierstvo, to sú ušľachtilé činnosti nevyhnutné na udržanie života. Ale poézia, krása, romantika, láska, to je to, prečo zostávame nažive.“

z filmu – Spoločenstvo mŕtvych básnikov

Volám sa Roland Budzák, som študent Cirkevného gymnázia v Starej Ľubovni, mojou jednou záľubou z mnohých je písanie básní, preto som sa rozhodol urobiť odbornú činnosť, ktorá spočíva vo vytvorení galérie obrazov od rôznych amatérskych umelcov na moje básne zo zbierky a samotnej zbierky básní s názvom OPITÝ NA TVOJ POVEL ako knihy, ktorá sa dotýka viacerých tém ako samoty, smútku, spoločnosti a lásky. Skladá sa zo 70 básní a niekoľkých ilustrácií rozdelených do piatich kapitol t. j.

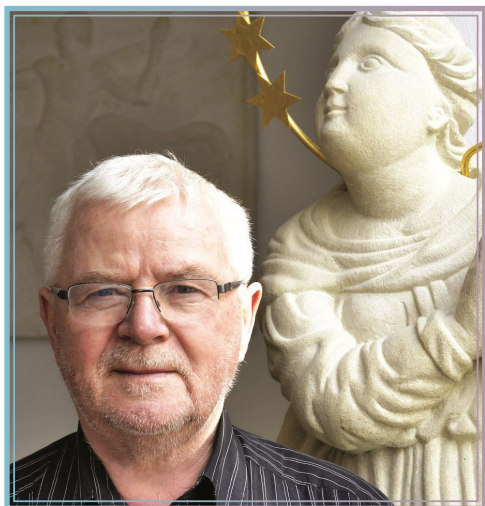
Som, Opitost', Samota, Ľud, Krásno, ktoré opisujú rôzne dôležité témy. V knihe sa skrýva množstvo symbolov a myšlienok, ktoré vedia zaujať aj s doplnenými ilustráciami. Moja Stredoškolská odborná činnosť sa zaoberala interpretáciami poetickej metafory jednotlivcami, ktorí zastupujú rôzne vekové a vzdelanostné škály. Otázky: Ako odlišné osoby interpretujú rovnaké básne? Je možné dešifrovať metaforu alebo celú báseň tak, aby sa zhodovala s autorským zámerom? Sme konfrontovali v praktickej časti, výsledok čoho možno uplatniť v rôznych umeleckých smeroch, kde je potrebná individuálna analýza diela, či už literárneho, hudobného alebo maliarskeho. Myslím si, že praktická časť ako aj básnická zbierka je na dostatočne kvalitnej úrovni, aby mohla byť využitá ako názorný príklad pri realizácii interpretácií básní žiakov v škole, na ktorom sa dajú jednoducho stanoviť a porovnať aj komplexnejšie myšlienky, metafory a jedinečné pohľady vybraných subjektov. Výsledok praktickej časti, básnická zbierka v tlačenej podobe, má potenciál nielen upútať mladých ľudí svojou originalitou dosiahnutou spojením interpretácií ilustráciou od rôznych subjektov a mojich autorských básní, ale zároveň ich umelecky obohatiť, znovuzrodiť v nich zabudnutú hodnotu poézie.

**Záujem o knihu môžete hlásiť na
tel. č. 0918 278 132**

Štefan Koval' zachraňuje umelecké diela pre ďalšie generácie

Akademický sochár, rodák z Vyšných Ružbách získal cenu Prešovského samosprávneho kraja za osobitný vklad v záchrane a uchovávaní kultúrneho dedičstva Prešovského kraja a jeho prezentácii v oblasti výtvarného umenia za rok 2020. Vo svojej tvorbe preukazuje umeleckú zručnosť a univerzalitu. Popri autonómnej autorskej tvorbe venuje veľa času aj reštaurátorskej činnosti.

S obdivom sledoval prácu sochárov

Už ako školák sa Štefan zdržiaval počas letných mesiacov v priestore travertínového kameňolomu vo Vyšných Ružbachoch, kde sa konali tvorivé stretnutia tvorcov z celého sveta. S obdivom sledoval prácu sochárov, ktorí menili mŕtvu hmotu travertínu na výtvarné diela.

Práve to bol jeden z dôvodov, prečo sa umelec rozhodol natrvalo usadiť vo svojom rodisku aj napriek iným inšpiratívnym výzvam. „Existencia sochárskeho sympózia

s medzinárodnou účasťou, ktoré sa konalo od roku 1964 a ktorého organizovaniu som sa venoval potom aj osobne od roku 1980, sa stala trvalou súčasťou môjho života,“ priblížil umelec zrod svojej umeleckej dráhy. Galériu plastík, ktoré vznikli počas letných tvorivých stretnutí v rokoch 1964-1990, tvorí 104 sochárskych, prevažne abstraktných diel.

Sochárom na „plný úväzok“

Po prvom ročníku Strednej školy umeleckého priemyslu v Bratislave, ktorú Štefan Koval' absolvoval, nebolo prázdnin či voľných víkendov, aby niekomu nepomáhal pri realizácii diel. Podieľal sa na sekaní sôch do kameňa v dielňach majstrov (Mária Bartuszová, František Patočka, Tibor Bátorfay). Spolu so svojimi študentskými kolegami pomáhal aj pri modelovaní návrhov v hline a ich odlievání do sadry, pričom Štefan pochopil, že iná cesta pre neho neexistuje. Svoju umeleckú dráhu si teda dláždil po malých krôčikoch už od študentských čias a po absol-

vovaní Akadémie Sztuk Pięknych (Akadémia krásnych umení) vo Varšave, odbor sochárstvo a reštaurovanie kamennej plastiky a architektonických článkov sa domov vracia zrelší o bohaté sochárske zážitky a rozhoduje sa formulovať posolstvo tejto skúsenosti.

Immaculata v Lubicu.

Sochárova srdcovka

Svoju inšpiráciu výtvarník nachádza pre neho v priam fascinujúcej prírode. Tajomstvám prírody

dáva podobu sochárskych skvostov a, takpovediac, najviac doma sa cíti pri tvorení drobnej plastiky, ale i pri rozmerovo väčších dielach pre architektúru nesúce prevažne znaky abstrakcie. „Toto je moja parketa, keď sa už do toho pustím, celého ma to pohltí, dokážem pritom stáť aj niekoľko hodín, kým nedostane dielo želanú podobu. Keď to človeka vtiahne, už niet návratu,“ opisuje akademický sochár svoje zanievanie pre prácu.

Všetky spomienky na svoje diela má sochár stále v živej pamäti, ale v oblasti svojej voľnej tvorby si najviac cení pamätník venovaný pamiatke slávnej zvonolejárskej dielni, ktorá pôsobila v Spišskej Novej Vsi okolo roku 1600 a jej zakladateľovi Majstrovi Konrádovi. Dielňa Majstra Konráda bola prvou gotickou zvonolejarskou dielňou na Spiši a zároveň najvýznamnejšou na celom Slovensku. Jej bronzové zvony, krsťiteľnice a epitafy sa nachádzajú aj v okolitých krajinách. Pamätník má názov Miesto prianí a jeho súčasťou je imaginárny portrét jej zakladateľa polozvon, ktorý pozýva návštevníkov do svojich útrob potichu vysloviť svoje priania, a symbolickým zazvonením na menší zvonček ich vyslať priamo do nebeských výšin.

Tajnička N°11

Hľadá sa názov publikácie, ktorú obdrží výherca tejto tajničky.

1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													

1.	Slamník	9.	Puška
2.	Udrieť	10.	Obchod
3.	Krč	11.	Hlava
4.	Kus horiaceho dreva	12.	Sud - nádoba
5.	Škaredý	13.	Stolársky stôl
6.	Nádobka na brúsnu osličku	14.	Vyznamenanie
7.	Časť kolesa na voze	15.	Zámok
8.	Starodávna povinná daň		

O Goral'ovi...

Na východ od Tatier, v horách pri Veternom vrchu, žil dávno jeden goral'. Pásol kravičky a večer zaspával pri ohníku svojej zrubovanej kolibky. Raz za jasnej mesačnej noci akosi spánok neprichádzal a z ďalekej polianky bolo počuť prekrásny spev. Obul krpce, nahodil na seba guňu, do ruky bakuľu, čo z mladej jedličky bol dakedy zakrivil a pribuchol zvonku dvere na kolibke. Ako prichádzal ku polianke, spev bol čoraz krajší a silnejší, a tu zrazu vidí ako víly tancujú, až im z ich koruniek a ligo-vých šiat odpadávajú drahé iskriace kamienky. Goral' neveril vlastným očiam a stál prikovaný ako strieborná jedľa, čo sto rokov zapúšťala svoje korene. S ranným brieždením víly stratili svoju čarovnú moc a plačúce odchádzali do tajomných jaskýň, lebo nestihli pozbierať roztrúsené drahokamy, ktoré im požičal na prikráslenie Veľký duch hôr. Goral' odišiel vypustiť kravičky z ohra-dy na pašu a hybaj pozbierať lesknúce sa kamienky, čo víly potratili zo svojich náhrdelníkov po nočnej tancovačke. Darmo oni hľadali celé noci stratené drahé kamene, darmo oni plakali, keď starý goral' kamienky pozbieral a po-náhlal sa ich ukryť čo najďalej od Ve-terného vrchu, aby ich nikto nenašiel. No z jeho deravých vreciek vypadávali po ceste i po chodníkoch a doteraz sa po daždi ligocú. No Veľký duch všetko videl. Potrestal víly aj goral'a. Začaroval víly na horské kvety, aby vo vetre tancovali a navždy pripomínali farby

ich šiat z tej mesačnej čarovnej noci. Goral'a s jeho boľavými nohami začaroval na medveďa, ktorý sa do teraz moce po cestách a húštinách Veterného vrchu. Aj škriatkovia, strážcovia zlata z ostatných jaskýň sa báli a svoje poklady stiahli hlboko do útrob zeme. Veľký duch hôr všetko vidí a vie, čo sa na ho-rách robí, videl kde goral' ukryl poklad. Chcel, aby aj ľudia mali radosť z ka-mienkov, preto nakreslil mapu:

Poklad môže nájsť len mladý go-ral' a mladá goral'ka s čistým srdieč-kom. Pôjdeš na sever okolo bzučiace-ho potoka z dedinky, čo volajú Vyšné Ružbachy. Prídeš na miesto, kde sa tri potoky zlievajú, čo víly naplakali pred zakliatím. Hneď vyššie tohto miesta je kaplnka a nad ňou je skala, na ktorej je vyrytý znak pokladu, kalich. Pod týmto znakom je ukrytý poklad. Mladý goral' musí mať na hlave goral'ský klobúk s orlím pierkom, aby som ho podľa toho spoznal, že mu prepustím poklad k jeho radosti. Až vykopeš poklad, nájdeš v ňom aj malé trblietajúce sa kryštáliky. Sú to skamenelé slzičky najmladšej víly, čo ešte nevedela tancovať. Tri tie-to kryštáliky musíš nechať na kameni, aby si cez Svätajánsku noc mohla prísť po ne a rozhodiť ich po horách, lebo Svätajánska noc má veľkú čarovnú silu. A tak korene vysokých striebřistých jedlí nasali spomienky do svojich výšok a vietor ich odviaľ do ríše pomalého za-budnutia.

Čriepky zo života školy

Školský rok 2021/2022 sa rozbehol prezenčne. To sme ešte netušili, aký bude komplikovaný.

Lyžiarsky kurz – Tatranská Lomnica

V dňoch 14.2. až 18.2.2022 sa žiaci 7. a 8. ročníka našej školy zúčastnili lyžiarskeho kurzu v Tatranskej Lomnici. Tatry nám pripravili úplne všetko. Mráz, vietor, dážď, hmla ale hlavne kopec lyžiarskych zážitkov v prevažne slnkom zaliatych Vysokých Tatrách. Naším hlavným cieľom bolo, naučiť úplných nelyžiarov lyžovať a ostatných žiakov zdokonaľiť sa v lyžovaní. Musíme sa pochváliť, že už po prvom dni všetci lyžovali. Všetci sme si užili nielen biele kopce, ale aj kopec zábavy na penzióne. Čakali nás Valentínske odkazy, vedomostné kvízy, súťaže, prednášky, prechádzky, návšteva múzea, ranné fandenie našim hokejistom, ale taktiež super karneval. Túto školskú akciu najlepšie zhodnotia žiaci, ale my inštruktori (pani riaditeľka Pulščáková, Dáriuš Heban a Marek Kuruc) musíme skonštatovať, že naši žiaci boli počas celého týždňa naozaj veľmi disciplinovaní, zvládli všetky naplánované aktivity na jednotku, ale hlavne boli veľmi tvoriví, súdržní, milí a vytvorili super kolektív. Pevne dúfam, že nielen

mne, ale všetkým žiakom ostanú len krásne spomienky na túto školskú akciu, na lyžovanie a na Tatranskú Lomnicu.

Marek Kuruc

Kráľovstvo včiel

Ako to v úli vyzerá, podľa čoho spoznáme členov včelieho spoločenstva a iné zaujímavosti sa chceli dozvedieť žiaci 2. ročníka nielen z encyklopédie, ale aj na vlastné oči a uši. A nemuseli chodiť ďaleko. V sprievode včelára p. Adriana Martineka zavítali do včelnice. Pán včelár im vyrozprával všetko o živote včiel aj o výrobe včelích produktov. Hravo zodpovedal na všetky otázky. Zistili sme, že ľudová múdrosť „lepšie je raz vidieť, ako stokrát počuť“, má svoje opodstatnenie. Zo včelnice

sme odchádzali plní nových zážitkov a vedomostí, ktoré sme využili pri tvorbe krásnych projektov. Ďakujeme A. M. za obohacujúce predpoludnie a Vám milé včeličky za usilovnú a užitočnú prácu.

Triedna učiteľka 2.A

Keď volejbal spája

Celý májový týždeň sme v škole žili volejbalom. Vo štvrtok privítali naše volejbalistky dievčatá z Podolíncu a po zaujímavých súbojoch zvíťazili v dvoch prípravných zápasoch 2:1 a 2:0.

Na piatok sa však tešila celá škola. Naši chlapci ale aj dievčatá si turnajovou formou zmerali sily s našimi učiteľmi. Krásna myšlienka

bola podporená fantastickou atmosférou a výbornými volejbalovými výkonmi všetkých zúčastnených. Naši učitelia dokázali, že ešte nepatria do "starého železa" a obetavým výkonom zdolali (hoci tesne) starších chlapcov a aj dievčatá. V tomto turnaji nebolo vôbec podstatné, kto vyhrá. Dôležitý bol pohyb, šport, smiech a dobrá atmosféra. Už teraz sa všetci tešíme na budúci turnaj učiteľov proti našim žiakom.

Exkurzia - Spoznaj svoje hlavné mesto

Skvelá, zaujímavá, snečná, horúca, spoznávací, dobrodružná a ešte mnoho ďalších prívlastkov by sme mohli prisúdiť exkurzii do hlavného mesta Bratislavy, ktorú absolvovali žiaci 8.a 9. ročníka

od 2.- 4. júna 2022. Počas pobytu spoznali zaujímavé zákutia Bratislavy a okolia, zažili dobrodružstvá, keď zlyhala navigácia v telefónoch, ale zároveň posilnili vzťahy so spolužiakmi a sprevádzajúcimi učiteľkami. Na pamiatku im zostanú spomienky na krásne strávené dni.

Zo života materskej školy

Aj napriek tomu, že sme rok 2022 začali s rôznymi opatreniami kvôli „Corone“, snažili sme sa vyvírať

príjemné a priateľské prostredie, aby sa deti cítili príjemne a bezpečne, aby si pobyt v materskej škole užívali.

Bohatú nádielku snehu sme využili na stavanie snehuliakov zo snehu a šanteniu na snehu. Na konci fašiangového obdobia sa naša materská škola premenila na rozprávkovo. Zorganizovali sme detský karneval. V každom ročnom období sme organizovali turistické vychádzky do prírody s určitým výchovným zameraním. Radosť z blížiacej sa Veľkej noci preukazovali deti v rôznych tvorivých dielňach zameraných na veľkonočnú tematiku. Predškoláci mali v apríli svoj deň, kedy sa boli zapísať do 1. ročníka do „veľkej školy“. V máji sme svoje mamky pozdravili a potešili pripraveným kultúrnym programom, s ktorým sme vystúpili v kine. Nezabudnuteľný zážitok si odniesli deti z divadielka o triedení odpadu „Tárajko a Poptajka“, ktoré sme mali na školskom dvore. Jún sme začali oslavou Dňa detí. Počasie nám prialo, deti si tento deň užili, vychutnali si guláš na školskom dvore, zasúťažili si a ukončili ho diskotékou. V rámci spolupráce s 1. ročníkom základnej školy sme uskutočnili branno-športové dopoludnie. Koncoročný výlet predškolákov sme ukončili Kneipp terapiou pri prameňoch. Deťom, ktoré nastúpia v septembri do 1. ročníka, sme pripravili rozlúčkové dopoludnie s

občerstvením a programom. Bolo to krásne a zároveň smutné. Tak, ako každý rok, keď sa predškoláci lúčia.

Zápis do 1. ročníka ZŠ

Zápisu do 1. ročníka na školský rok 2022/2023 sa zúčastnilo 18 žiakov, z toho 2 deti pokračujú v predprimárnom vzdelávaní v materskej škole. Jedna žiačka nastúpi na inú než spádovú základnú školu. V novom školskom roku tak privítame na prahu našej základnej školy 15 prvákov.

Zápis do MŠ

Zápis do materskej školy sme realizovali celý mesiac máj. Zapísať sa prišlo 11 detí, z toho 2 predškoláci.

Tešíme sa september.

Motýlia záhrada

Všetky štádia motýľa Babôčka bodliaková mohli naši žiaci sledovať naživo. Žiaci sledovali postupnú premenu húsenice až po krásneho motýľa. Na záver sme motýle pustili do prírody.

Telesná a športová výchova vo vode

Posledné dva týždne mája si žiaci druhého stupňa užívali telesnú a športovú výchovu v bazéne hotela Strand. Bola to odmena, ktorú žiaci získali od Kúpeľov Vyšné Ružbachy za pomoc pri upratovaní areálu kúpeľov počas Dňa Zeme. Je super, ak sa takéto akcie navzájom prepoja a spojí sa príjemné s užitočným. Pevne dúfame, že takáto spolupráca bude pokračovať aj v budúcnosti.

Aktivít v tomto školskom roku bolo veľa. Ak máte záujem dozvedieť sa viac, kliknite na webovú stránku školy: www.zsvysneruzbachysl.edupage.org

Voľby do orgánov samosprávy obcí a voľby do orgánov samosprávnych krajov v roku 2022

VOL'BY 2022

DO ORGÁNOV SAMOSPRÁVY OBCÍ

DO ORGÁNOV SAMOSPRÁVNÝCH KRAJOV

29. OKTÓBER 2022

Predseda Národnej rady Slovenskej republiky Rozhodnutím č. 209/2022 Z. z. vyhlásil voľby do orgánov samosprávy obcí a voľby do orgánov samosprávnych krajov a určil deň ich konania na sobotu, 29.

októbra 2022 v čase od 7:00 h. do 20.00 h. ***Volebná miestnosť ostáva nezmenená- obradná miestnosť na obecnom úrade.*** Pri vstupe do volebnej miestnosti je potrebné sa preukázať platným občianskych

preukazom. Miestna volebná komisia - všetci jej členovia na svojom prvom zasadnutí dňa 6.9.2022 podpísaním zákonom predpísaného sľubu sa ujali svojej funkcie. Za predsedu volebnej komisie bol vyžrebovaný Radoslav Babjarčík a za podpredsedu Mgr. Janka Mačoková. Následne volebná komisia preskúmala príslušné kandidátne listiny a rozhodla o registrácii všetkých kandidátov na starostu obce (2 kandidáti) a o registrácii všetkých kandidátov na poslancov obecného zastupiteľstva (12 kandidátov).

Starosta obce v súlade s § 169 ods. 6 volebného zákona za zapisovateľku miestnej volebnej komisie vymenoval Ing. Janu Mindekovú, zamestnankyňu obce Vyšné Ružbachy, ktorá zabezpečuje organizačné a administratívne záležitosti súvisiace s prípravou a priebehom rokovania miestnej volebnej komisie a plní funkciu jej odborného poradcu.

V komunálnych voľbách si zvolíme starostu a poslancov obecného zastupiteľstva. Volič dostane bielu obálku a dva hlasovacie lístky, jeden na voľbu starostu, druhý na voľbu poslancov. V našej obci máme jeden volebný obvod, v ktorom si volíme 9 poslancov. Za poslancov budú zvolení kandidáti, ktorí získajú v poradí najviac platných hlasov. Za starostu bude zvolený ten kandidát, ktorý získá najviac platných hlasov.

Voľby do VÚC sú spojené s komunálnymi voľbami. Voliči si predsedov, ako aj poslancov zastupiteľstva Prešovského samosprávneho kraja zvolia na štyri roky. V našom volebnom obvode za okres Stará Ľubovňa pre voľby do VÚC sa volia štyria poslanci a jeden predseda. Pre tieto voľby dostane volič modrú obálku a dva hlasovacie lístky, jeden na voľbu predsedu Prešovského samosprávneho kraja a druhý na voľbu poslancov.

Pre každé voľby je určená osobitná volebná schránka, pre komunálne voľby je bielej farby a pre voľby do VÚC modrá farba.

V prípade, že občania budú chcieť využiť možnosť hlasovania do prenosnej volebnej schránky je potrebné kontaktovať zapisovateľku miestnej volebnej komisie telefonicky 052 43 98 110, 0917 241 446.

Právo voliť do orgánov samosprávy obce má občan Slovenskej republiky a cudzinec, ktorý má trvalý pobyt v obci a najneskôr v deň konania volieb dovŕši 18 rokov veku.

Právo voliť do orgánov samosprávnych krajov má občan Slovenskej republiky a cudzinec, ktorý má trvalý pobyt v obci, ktorá patrí do územia samosprávneho kraja, alebo má trvalý pobyt vo vojenskom obvode, ktorý patrí na účely volieb do orgánov samosprávneho kraja do jeho územia a najneskôr v deň ko-

nania volieb dovŕši 18 rokov veku.

Prekážkou práva voliť je zákonom ustanovené obmedzenie osob-

nej slobody z dôvodu ochrany verejného zdravia, ak osobitný zákon v čase pandémie neustanoví inak.

ZOZNAM ZAREGISTROVANÝCH KANDIDÁTOV PRE VOLBY STAROSTU OBCE VYŠNÉ RUŽBACHY

1. Ján Dudjak, Mgr., 47r., riaditeľ strediska,

SMER – sociálna demokracia, HLAS – sociálna demokracia

2. Peter Martinek, Mgr., 40 r., starosta,

Kresťanskodemokratické hnutie

ZOZNAM ZAREGISTROVANÝCH KANDIDÁTOV PRE VOLBY DO OBECNÉHO ZASTUPITELSTVA OBCE VYŠNÉ RUŽBACHY

Volebný obvod č. 1

poradové číslo, meno, priezvisko, titul, vek, zamestnanie, názov politickej strany

1. **Ľudovít Fabis**, 52 r., živnostník, nezávislý kandidát
2. **Mária Fečíková**, Ing., 58 r., štátna zamestnankyňa, Kresťanskodemokratické hnutie
3. **Ján Gončár**, 45 r., živnostník, Kresťanskodemokratické hnutie
4. **Patrik Grech**, Ing., 30 r., živnostník, Kresťanskodemokratické hnutie
5. **Matúš Hanečák**, 36 r., živnostník, Kresťanskodemokratické hnutie
6. **Ondrej Hanzes**, 34 r., údržbár, šofér, nezávislý kandidát
7. **Veronika Harendarčíková**, Ing., 33 r., účtovníčka, Kresťanskodemokratické hnutie
8. **Jozef Holuj**, 57 r., hasič, záchranár, Kresťanskodemokratické hnutie
9. **Jozef Nemergut**, 51 r., majster vo výrobe, nezávislý kandidát
10. **Mária Šlachtovská**, Mgr., 41 r., učiteľka, Kresťanskodemokratické hnutie
11. **Peter Šutor**, 52 r., SZČO, nezávislý kandidát
12. **Milan Urbanec**, 48 r., skladník, Kresťanskodemokratické hnutie

Vo volebnom obvode sa volí 9 poslancov.

Zoznam zaregistrovaných kandidátov pre voľby predsedu Prešovského samosprávneho kraja a poslancov do uzávierky čísla nebol zverejnený. Jednotlivé zoznamy si môžete pozrieť na <http://po-kraj.sk>

50. výročie založenia Jednotného roľníckeho družstva KUKURA Vyšné Ružbachy

V septembri, roku 1972, po dôkladnej príprave bolo v našej obci založené Jednotné roľnícke družstvo KUKURA, ako celoobecné. V tomto roku si pripomínáme 50 rokov od jeho založenia. Žiaľ, jeho základy sa otriasli v roku 1989. Dá sa povedať, že po niekoľkých neúspešných pokusoch o udržanie, nakoniec ukončilo oficiálnu činnosť a postupom doby sa striedali nástupne skupiny až do terajšieho stavu. Začiatky neboli ľahké, ale odhodlanie a pracovitosť členov bola taká veľká, že z úverovaného podniku sa postupne stávalo prosperujúce spoločenstvo, ktoré dosahovalo nadpriemerne výsledky. Nadriadenými orgánmi bolo hodnotené veľmi kladne.

Skupina žien rastlinnej a živočíšnej výroby a THP

Prvým predsedom Jednotného roľníckeho družstva bol pán Vojtech Marfiak, ktorého nasledovali Ing, Štefan Gura, Ing, Jozef Labis, Ing Daniel Leščinský. Následne to

preberali ďalšie inštitúcie, až do dnešného stavu. Družstvo zamestnávalo v priemere 170 pracovníkov, väčšinou ružbašanov, ale aj ľudí z bližšieho okolia. Čo sa týka kvalifikácie, v úplnej prosperite v riadiacich funkciách bolo sedem inžinierov a ďalší pracovníci na vzdelanostnej úrovni. Veľká pozornosť bola venovaná všetkým pracovníkom. Dôraz sa veľmi kládol na rodinnú politiku a to pridelením naturálií, poskytovaním návratných pôžičiek, ale aj nenávratných príspevkov, najmä mladým, začínajúcim rodinám. Odmeňovali sa usilovní pracovníci, pripomínali sa osobne výročia, usporadúvali sa detské podujatia, dávali sa darčeky na MDD a k Vianociam. Veľa členov sa zrekreovalo v domáciach, ale aj zahraničných strediskách.

Skupina traktoristov JRD

K činnosti družstva prispieval aj folklórny súbor KUKURA, kto-

rý svojimi pásmami obveseľoval členské schôdze, ale účinkoval aj v okresných kultúrnych podujatiach. Tiež bol veľmi vítaný v tatranských ozdravovniach, ale aj v tunajších kúpeľoch a rekreačných zariadeniach. Družobná činnosť bola nadviazaná s poľským družstvom Povroznik a družstvom vo Francovej Lhote v Čechách. Čo sa týka nepoľnohospodárskej činnosti, pracovníci boli činní v TS Ostrava, Východoslovenských železiarňach Košice, Chemických závodoch Spolana Neratovice, Elektrárňach Vojany. Všetky podniky boli s prácou družstevníkov veľmi spokojní, o čom svedčilo mnoho ďakovných listov. Žiaľ, aj v tomto, tak veľmi prosperujúcom spolku a pri dodržiavaní bezpečnostných predpisov boli zaznamenané dva smrteľne pracovne úrazy. Jozef Hanečák, zakladajúci člen družstva, poverený agro činnosťou zahynul pri dopravnej nehode, pri ktorej boli ešte ľahšie zranení dvaja členovia. Pán Alojz Dluhoš, ktorý bol v kolektíve veľmi obľúbený a aj napriek svojmu vyššiemu veku pracoval, utrpel smrteľný úraz pádom na rotujúcu rezačku slamy. Družstvu hrozili finančne sankcie, ale vďaka pochopeniu a citlivému prístupu k týmto prípadom zo strany kompetentných orgánov boli dosiahnuté kompromisy.

Čo sa týka výroby, pestovalo sa

Vozový park JRD

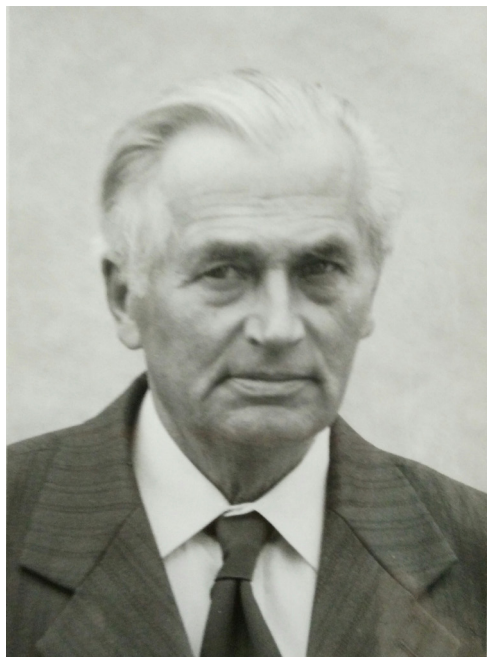
obilie, hlavne pšenica, ale aj jačmeň, raž, ovos, ľan, ale hlavne zemiaky, ktoré boli veľmi požadované najmä nemeckým odberateľom. Experimentovalo sa aj so zeleninou. Pestovala sa kapusta, šalát, ale hlavne jahody pod Zelartom, ktoré mali takú vynikajúcu kvalitu, že v Konzervárňach v Sabinove boli prednostne vykupované. V živočíšnej výrobe bol v začiatkoch tzv. uzavretý okruh, ale postavením nových maštali sa družstvo špecializovalo na odchov mladého dobytku. Po senážnych a silážnych vežiach už dnes nie je ani stopy, boli to zásobárne krmiva. Ešte treba spomenúť turnusový odchov brojlerov v dvoch letných turnusoch v násade 20 000 kusov, ktoré odkupovali Hydinárske závody Kežmarok v prvej akostnej triede. Chcem poukázať na to, že za dvadsať rokov činnosti družstva sa naša obec zmenila tak, že sa postavilo veľa nových domov, poopravovali sa staršie a keby bola situácia pokračovala aj naďalej v takejto atmosfére, boli by sa poplnili aj ďalšie plány v prospech obce a jej obyvateľov. Za toto úsilie treba

všetkým žijúcim osobám, ktoré v družstve pracovali vysloviť úprimné poďakovanie a tým, čo nás medzičasom opustili popriať pokojne spočívanie na cintorínoch, kde sú uložení.

Skupina žien rastlinnej výroby JRD

S odstupom času, keď sa prechádzam po našom chotári, som smutná. Nepoorané, nepokosené, plochy. Naša úrodná ružbašská zem nevydáva úžitok v takom rozsahu, ako za hospodárenia družstva. Zopár odvážlivcov, za chabej podpory od štátu, ale hlavne súcitných s poľnohospodárstvom, si čiastočne túto pôdu obhospodaruje, ale, ako sa ukazuje, zdrazenie vstupov do výrobného procesu ich asi od tejto činnosti odradí. Darom predstavitelia štátu vyzývajú k dosiahnutiu samostatnosti vo výrobe potravín, to sa nepodarí. Dostať naše poľnohospodárstvo a celý potravinársky komplex na úroveň pred rok, kedy sa to začalo rúcať, už nedokáže nikto.

Vojtech Marfiak - prvý predseda JRD

Titulná strana kroniky JRD

ZVYKOVÉ PRÁVO V MINULOSTI VO VYŠNÝCH RUŽBACHOCH

Právo v d o v s k é

Svedectvo o tom, aké práva mali naši starí dedovia zaznamenal v rámci výskumu pre Etnologický archív FiF UK v Bratislave študent Andrej Sulitka. Zaevidované pod č. 43/1968. Názov : SPIŠ II. 1968. Dátum výskumu : 30.6. – 14.7.1968. Téma : Zvykové právo.

Informátormi boli :

1. Štefan G r i g e r e k , nar. 1889, č.d. 8
2. Ján K r u t k a, nar. 1905, č.d. 18

O v d o v e n i e.

V d o v a - nevesta, ktorá sa zchovala so svokrou, nevracala sa k svojim rodičom. To sa stávalo iba zriedka, aby vdova zostávala aj naďalej v manželovej rodine. Naviac, keď nemali spolu deti, tak sa vlastne musela vrátiť len k svojim rodičom. V manželovej rodine nemala právo na žiaden majetok. Ak mali deti, časť majetku po mužovi automaticky pripadala jej – čiže na deti. V takomto prípade mala právo aj naďalej zostať v manželovej rodine.

Nový sňatok sa mohol uskutočniť až po jednom roku. Za zomrelým sa zvyklo smútiť jeden rok. Ľudia neschvaľovali, keď sa vdova vydala za druhého brata.

Ženiným majetkom boli iba predmety osobnej potreby. Ak dostala po svadbe hneď kravu, ovce a prasa, tak jej majetkom bolo iba to, čo sa bezprostredne od toho odchovalo.

Deti si museli rodičov vážiť. Rodičom sa zásadne vykalo „ Jak ze by vyžieralo, zyby mi maly hlopec tykol“. Žena sa starala viac o výchovu pokým boli deti menšie, v čase povinnej školskej dochádzky. Otec sa potom staral najmä o chlapcov. Dievčatá aj naďalej ostávali pod matkiným vplyvom.

O siroty sa starali najbližší príbuzní. Jestliže žila stará mama - b a b k a, tak ona sa o nich najviac starala. Úplné siroty – hoci sa o nich starali príbuzní – nemali v rodine žiadne práva. „ To š j y r o t y f u r t z j y l i j a k k i e b y b y l i n a s l u z b j e“. V Starej Ľubovni bol tzv. š j y r o t s k i o j č e c, ktorý sa staral o malé deti – siroty. Keď boli siroty ešte malé a mali nejaký majetok, tak tento preberal do svojich rúk t ú t o r z g m i n y. Tútor potom dával jednotlivé kúsky zeme do prenájmu. Začiatkom nového roku mu platili nájomné – a r y n d e - v peniazoch. Peniaze boli nakoniec odovzdávané sirotám.

V dedine sa nevyskytol prípad,

aby rodina adoptovala cudzie dieťa.

Zať mohol prísť na prístupky k rodine iba niekoľko týždňov pred svadbou. Za riadneho člena rodiny bol prijatý až po svadbe, keď prispel svojím vlastným majetkom, ktorý mu nechal prepísať na jeho meno otec do nového spoločného vlastníctva rodiny.

Syn zaťa, ktorý sa stal hospodárom, dedil majetok. Dedil polovicu majetku i domu a druhú polovicu musel vyplatiť. To záležalo od dohody. Pretože keď dospel syn hospodára a ten už mal zaťa, t. z. že na gazdovstve zostávalo dievča, tak ono dedilo polovicu domu /myslelo všetkých budov/ a väčšiu časť majetku ako iní súrodenci. Takýto prípad si inform. nepamätá, ale takto by to malo byť správne. Deti z prvého manželstva /matka sa opäť vydala/ dedili majetok iba po svojom otcovi. Na nový majetok, ktorý pribudol do spoločného hospodárstva nemali právo.

Právo dedičské

Po rodičoch dedili všetky deti. Aj tie, ktoré si nezariadili vlastnú domácnosť – keď sa neoženili, nevydali. Všetky deti nededili rovnakým dielom. Najmenej dedili tí, ktorým sa nenaskytovala možnosť, aby niekedy samostatne gazdovali. Po otco-

vej smrti dedili a ostávali pomáhať gazdovať v rodičovskom dome. S týmto majetkom mohol urobiť čo chcel, ale keby ho bol predal, musel by sa odsťahovať z rodičovského domu. Takto zdedený majetok si nedovolil ani nikto kúpiť.

Ak rodičia delili majetok pred smrťou, otec delil svoju časťku – svojej zeme, ktoré on zdedil a nadobudol a matka delila zvlášť svoju časť zeme. Majetok, ktorý nadobudli spoločným gazdovaním, dedil otec ako hlava rodiny. Otec rozhodoval kto bude gazdovať na rodnom grunte a teda delil aj dom. Polovička domu pripadla tomu, kto ostával gazdovať, kto neodchádzal z domu. Tento musel ostatných súrodencov vyplatiť z druhej polovičky domu. Ak mal otec nejaké peniaze ušporené, tak tieto rozdával individuálne komu uznal za vhodné. Informátor uviedol príklad : V dome – v rodine boli tri deti. Najstarší chlapec odišiel do sveta. Ostali dve dievčatá a mladšie dievča zostalo gazdovať doma. Prišiel zať a v skutočnosti on musel vyplatiť ostatných súrodencov z druhej polovičky domu. Je to atypický príklad. V rodičovskom dome spravidla zostával najmladší chlapec.

V budúcom čísle : Zvykové právo
g m i n s k é /obecné/ a

u r b á r s k e.

Historický kalendár

Pred 250 rokmi

V roku 1772 správu kúpeľov Vyšné Ružbachy prevzala cisárska komora Márie Terézie. Zaznamenal sa značný úpadok, znížil sa ich význam. Kúpele chátrali.

Pred 215 rokmi

V roku 1807 sa kežmarský rodák Christian Genersich v knihe „Nové príspevky k topografii a štatistike Uhorského kráľovstva“ zmieňuje o vodách v Ružbachoch ako o prírodnom zázraku.

Pred 190 rokmi

V roku 1832 účinkoval v škole, ako jediný učiteľ a kantor Ladislav Novák.

Pred 180 rokmi

Od roku 1842 do roku 1884 bol učiteľom v škole Pavel Richnavský.

Pred 150 rokmi

V roku 1872 vypukol v obci mor. Vo farnosti skosil 131 duší.

Pred 145 rokmi

V roku 1877 bol v strede cintorína postavený kamenný kríž určený k spoločnej modlitbe.

Pred 140 rokmi

V roku 1882 poľský Gróf Andrej Zamoyski kúpil obce Vyšné a Nižné Ružbachy za stotisíc zlatých guldenov.

Pred 130 rokmi

V roku 1892 bol na Rovni, poniže dediny pri ceste, postavený kamenný kríž. Fundátorom (staviteľom) bol Ján Szelep.

V roku 1892 zanikla v obci grófska pálenica na výrobu alkoholu.

Pred 115 rokmi

Od roku 1907 do roku 1918 sa v škole vyučovalo v jazyku maďarskom.

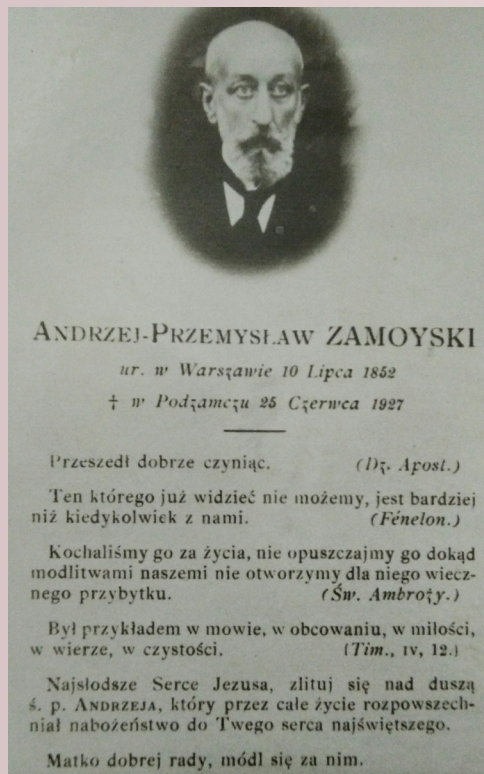

Pred 100 rokmi. V roku 1922 bol vo veži kostola nainštalovaný najväčší zvon, na ktorom je nápis „Zdravas Mária milosti plná, pod farárom Innocentia Smolko“. Zvon ulial Richard Herold z Chomutova.

Pred 95 rokmi. V roku 1927 bola v.d.p. kaplánom Juraškom posvätená Orolská zástava, ktorá bola umiestnená na čestnom mieste v kostole.

Od roku 1927 sa obec menuje „Vyšné Ružbachy“.

25. júna 1927 zomrel gróf Andrzej - Przemyslaw Zamoyski.

V roku 1927 sa do obce prist'ahoval židovský obchodník Fried-

man, ktorý si otvoril obchod v pivničných priestoroch v dome „U Hybana“ na nižnom konci obce.
Pred 90 rokmi

V roku 1932 bol vo veži kostola nainštalovaný stredne veľký zvon.

Na ňom je odliatok reliéfu Sv. Ondreja a nápis „Ján Gedeon 1932“. Druhý menší zvon je rovnako bohato zdobený odliatkami lipových rastoletosti. Obidva zvony odliali v zvonolejárni v Prešove.

V roku 1932 sa uskutočnil v obci kurz varenia. Zúčastnilo sa ho 22 gazdiniek.

V roku 1932 boli na budove školy vymenené všetky okná a dveře. V roku 1932 bola ako prvá použitá škridlová krytina na obecnej stodole.

V roku 1932 boli v obci dve „trafiky“. Jednu viedla Ida Kováčová, majiteľom druhej bol obchodník Jozef Kilár.

Pred 85 rokmi. V roku 1937 niekoľkí gazdovia pokusne osievajú

na poliach pšenicu, ktorá sa tu doteraz nikdy nepestovala. Pokus sa vydaril a o dva roky neskôr ich príklad nasledovali skoro všetci gazdovia.

V roku 1937 sa postavila pevná cesta z Nižných do Vyšných Ružbách vrátane murovaného mosta. Staviteľom cesty bol Andrej Janček z Ružomberka. Dovtedy cesta bola len poľná.

Pred 80 rokmi

15. januára 1942 bola v našej obci nameraná teplota vzduchu -35°C .

V roku 1942 bol vysvätený nový hlavný kríž na cintoríne.

V roku 1942 bola znovu zorganizovaná Hlinková mládež s počtom členov 64. Jej vodcom sa stal učiteľ Jozef Šuba.

V roku 1942 riaditeľom Ľudovej školy a zároveň jedným z učiteľov je Fridrich Temkovitz.

Pred 75 rokmi

V roku 1947 kúpele prešli pod národnú správu. Správcom bol Otto Černecký zo St.Ľubovne.

V roku 1947 sa pre mladé gazdinky v dome u Šoltisa uskutočnil kurz varenia.

Pred 65 rokmi

V roku 1957 sa budova Jednoty spotrebného družstva „Magura“ rekonštruje. Vykonala sa nadstavba, pristavila sa kuchyňa i jedáleň. Hotel sa zaradil do III. cenovej skupiny.

11. júna 1957 zomrela Rozália Brzozowska, rod. Zámoyška, sestra Jána Zámoyškeho. Pochovaná je na mieste cintorína.

Pred 60 rokmi

V roku 1962 pre množstvo húb rastúcich v chotári obce, sa uskutočnilo v kúpeľoch sympóziu mykológov.

Pred 55 rokmi.

V roku 1967 boli poštátnené súkromné lesy.

Pred 50 rokmi.

16. septembra 1972 bolo v obci založené Jednotné roľnícke družstvo „Kukura“. Počiatkový stav členov bol 43. Predsedom sa stal rodák Vojtech Marfiak.

Pred 35 rokmi. V roku 1987 sa začalo s výstavbou rodinných domov v časti „Pod Zelard“.

Pred 30 rokmi. V roku 1992 sa uskutočnila rekonštrukcia bočného oltára „Korunovania Panny Márie“.

4. marca 1992 obecné zastupiteľstvo schválilo „Erb obce, Pečať obce a Vlajku obce“.

Pred 25 rokmi

V roku 1997 zomrel Jozef Šuba, kantor, učiteľ a osvetový pracovník. V obci pôsobil 52 rokov. Pochovaný je na miestnom cintoríne.

21. júna 1997 bol za kňaza vysvätený rodák Rastislav Waxmonský. Študoval na Bohosloveckej fakulte v Spišskej Kapitule.

Na Vojtovyj roli

♩ = 176

Na Voj - to - vyj ro - li, stu - džo - nec - ka sto -

ji, Ny - vi - dač ny - sly - hač -

fra - jy - rec - ki mo - jy. 1. 2.

2.

Cy še ty mje brydžis, cy še ty mje stydžis.

[: Zy do nasyj studňe, po vode ňyhodžis. :]

3.

Cos bym še brydžila, cos bym še stydžila.

[: Dy ja bym za tobom do vody skocyla. :]

4.

Do vody skocyla, dže še voda tocy.

[: Pšy tobje Jaňicku, tvoje carne ocy. :]

5.

Carne ocy momy, bo še podobomy.

[: Co kego do tego, zy še radži momy. :]

Vydáva: Občianske združenie Ružbašský Prameň o.z., občasník, IČO: 42380600.

Noviny sú registrované na Ministerstve kultúry pod číslom EV 5768/19.

Expedícia novín je zabezpečovaná do všetkých domácností v obci Vyšné Ružbachy.

Vo všetkých obchodoch sa nachádza označená zberná nádoba, kde môžete vhadzovať vaše postrehy, pripomienky, nápady, prípadne finančné dary na náš rozvoj.

Uzávierka tohto výtlačku: 30. september 2022

Ružbašské žrodelko je vydané vďaka finančnej podpore obce Vyšné Ružbachy. Ďakujeme !